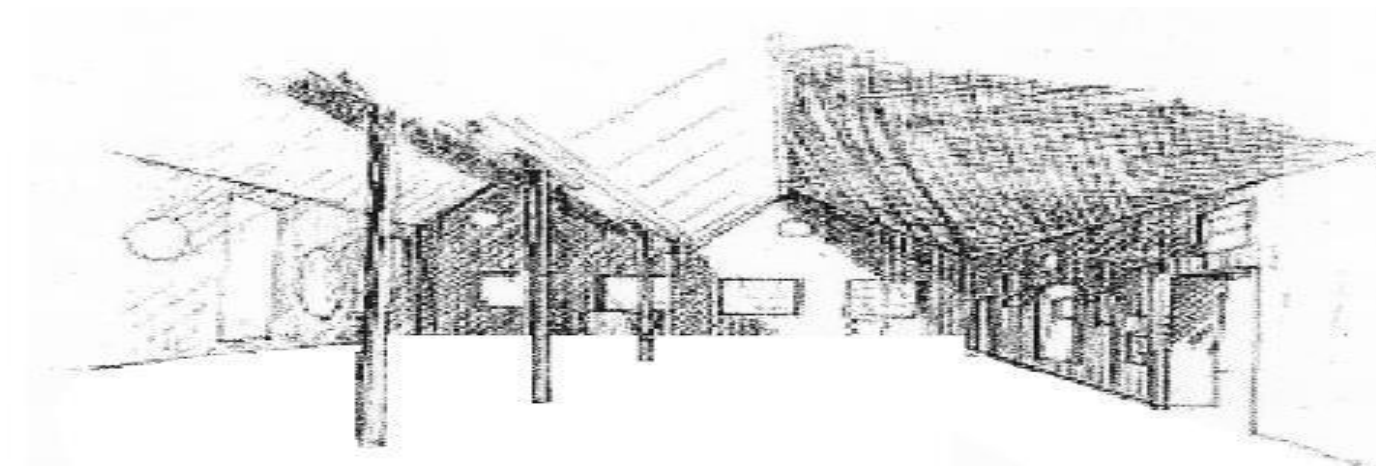

Præstø Småbådsværft og foreningen/mødestedet for traditionel håndværkskultur. Status 17.09.2019

Ideoplæg fra Stefan Preusche (stefan@bosei.dk) og Lisa Fälling Andersen (faelling@gmail.com)

Idé

Ideen går ud på at genåbne støberihallerne, Adelgade 20 Matrikel 7.c i Præstø, som Småbådsværft og pulserende mødested, hvor traditionelt håndværk, kreativitet, fællesskab, kultur og formidling står i fokus. Det skal gøres gennem renovering og istandsætte af de eksisterende bygninger og haller, der skal danne rammen for et håndværkskulturelt samlingssted, der skal kunne benyttes af borger i alle samfundslag og aldersgrupper, som interesserer sig for genbrug, bæredygtighed, kulturhistorie, undervisning og meget mere - med håndværket som omdrejningspunkt. Bygningernes brug skal således appellere bredt, med kulturen og håndværket som bærende grundelementer, og gennem samskabelse mellem borgere, kommune og private interessenter, er det visionen at udvikle et mødested i Præstø by, som både i det daglige og ved særarrangementer kan fastholde og videreudvikle byens kulturhistorie og håndværkstraditioner og skabe nye fællesskaber og relationer mellem borgere i alle aldre.

Overordnet formål

Igennem etablering af et kulturelt håndværksmiljø omkring de gamle støberihaller på Adelgade bliver der pustet nyt liv i de fantastiske historiske bygninger. Det bliver stedet, hvor det traditionelle håndværk og lysten til at bruge hænderne er i fokus og giver mulighed for dannelse af nye fællesskaber og erfaringsudvekslinger på tværs af alder og sociale skel, og hvor snakken over et gammelt vindue eller en ny plankegang føles naturlig.

Kulturen omkring støberiet danner de perfekte rammer til at skabe et miljø, hvor bevaringen og videreformidling af forskellige arter af håndværk er muligt. Støberihallerne vil være et samlingssted i byen, hvor de kan udveksle erfaringer omkring restaurering og vedligeholdelse af den kulturarv, der ligger i bygnings- og håndværkskulturen i Præstø. Det fokus går hånd i hånd i forhold til at tilgodese Præstø borgerne og lokale indehavere af gamle bevaringsværdige huse.

Ved at åbne et værksted med omdrejningspunkt i den traditionelle håndværkskultur, bevaringsværdige huse og det maritime miljø omkring små klinkbyggede joller, vil der blive skabt opmærksomhed omkring bevaring, vedligeholdelse og nyskabelse af bygninger og træbåde, som er egnetypiske i Præstø og omegn. Stedet kan derved være med til at skabe bevidsthed og formidle kundskaber til at borgere og give dem mere forståelse for, hvorfor det er vigtigt at bevare kulturarven i Danmark – og helt konkret i Præstø - og hvordan den særlige håndværksmæssige kultur gennem generationer har været anvendt og videreformidlet. Men lige så vigtig vil stedet bidrage til at synliggøre, hvordan vi som enkelt borger og i fællesskabets ånd i 2019 kan bruge og drage fordel af traditionelt håndværk.

Ved at tilbyde et åbent værksted, hvor folk kan komme og hjælpe hinanden med rådgivning og støtte til at løse opgaverne sammen, kan vi skabe et fælles mødested, hvor både kvinder og mænd- gamle og unge kan genfinde eller opdage deres lyst til håndværk, eller dykke ned i projekter sammen omkring jollerne og andre små byggeprojekter til eget eller fællesskabets brug.

At bruge sine hænder og opleve tilfredsstillelsen ved at skabe noget sammen, som bagefter kan bruges i fællesskab, synes vigtigt i de moderne tider, hvor vi fjerner os mere og mere fra analoge fællesskaber og hvor vi eksempelvis oplever en stigende ensomhed hos unge. Værkstedet skal være en vej ind i fællesskabet.

Gennem det praktiske, håndværksmæssige arbejde bliver vi som mennesker i stand til at forstå og forholde os til den materielle kultur vi er omgivet af og gennem kendskab til traditionelle håndværk forstår vi os selv, i lyset af den håndværkskultur, som har præget os historisk set og som stadig i dag kan aflæses i Præstø's bygninger, havnemiljø, kultur osv. Det håndværksmæssige arbejde giver derved kulturel historisk bevidsthed. Men også en praktisk dannelse, som ikke nødvendigvis er en del af børn eller voksnes hverdag i dagens Danmark. Når både "hånd og ånd" sættes i spil udvikles det hele menneske. Den praktisk dannelse vil værkstedet kunne bidrage til.

De fælles værksteder i Støberihallerne

I hallerne skal indrettes værksteder, som gør det muligt at arbejde med større og mindre projekter. Værkstederne skal være åbne for byens borgere og give mulighed for, at man kan arbejde med egne håndværksprojekter og gennem fællesskabet finde inspiration, råd og vejledning. Samtidig skal værkstederne være et tilbud til byens skoler og institutioner som på eget initiativ, eller gennem planlagte undervisningsforløb, kan benytte faciliteterne.

Foruden de store fælles værksteder skal der etableres mindre afgrænsede værkstedspladser, således at lokale håndværkere, kunsthåndværkere, designere mm. kan leje sig ind og arbejde med egne projekter, og indgå som del af et større værkstedsfællesskab.

Gennem værkstedsfællesskabet gives der mulighed for udveksling af viden og erfaring og i et bæredygtigt perspektiv, kan brugerne deles om de fælles maskiner, værktøjer og redskaber.

Bådebyggeriet i Støberihallerne

Det lille bådebyggeri af åbne klinkbyggede både skal have til huse i værkstedet. Det kan skabe en levende kultur på stedet, som strækker sig over et længere tidsrum, og på den måde skabe fordybelse og sammenhæng og udgøre et vedvarende mødested hvor både håndværk, mennesker og nye venskaber kan udvikles. Interessen for klinkbyggede både, og det maritime generelt, er i øjeblikket stor, da bådtypen finder vej til Unescos verdensarvsliste for immateriel kulturarv i Norden. Gennem flere danske initiativer og projekter er det intentionen at bibeholde håndværket og skabe et netværk omkring det.

Det lille bådebyggeri med adgang til Tubæk Å og den nye kulturhavn, som kommunen planlægger, kan skabe en cirkulær forbindelse med sydsiden af byen og øge synligheden omkring havnen og dennes aktiviteter. Dette kan gavne turismeudviklingen i Præstø og give flere borgere i byen mulighed for at snuse

til den stolthed, som ligger i de traditionelle håndværksuddannelser og discipliner, der er forbundet med bådebygningen.

Det levende værksted vil igennem lugt, lyd og sansning være med til at trække det maritime liv fra havnen ind i byrummet og dermed skabe sammenhængskraft mellem de to områder, mellem kulturhistorien og nutid såvel som mellem ung og gammel.

Præstøjollen

I samarbejde med lokale bådebyggere, Præstø-fødte håndværkere og Roskilde Vikingskibsmuseets bådværft kan man finde frem til den egnetypiske klinkbyggede jolle og producere jollen ved frivillig arbejdskraft og som dele af formidlingsprojekter. Disse kan senere benyttes på Tubæk åen og Præstø fjord af skoler, frivillige og turister. På denne måde markedsføres Præstø, håndværksfællesskabet og bådværftet.

Dermed vil der opbygges et småbådsmiljø til fritidsaktiviteter og en interesse blandt folk for de aktiviteter, som er tilknyttet havet og vand, som kan bidrage til at fylde kulturhavnen op med liv.

Dette tiltag vil desuden øge synligheden af den kulturarv, som ligger i det maritime miljø i Præstø, der som gammelt ø-samfund har fungeret som en af Sjællands største havne. Synligheden på bysiden vil passe godt sammen med kommunens strategi for Præstø havneudvikling og kan muligvis tage lidt af presset fra aktivitetshavnen.

Mulighed for samarbejde med andre havne

I det større perspektiv kunne det være interessant, hvis andre havnebyer også begynder at bygge små joller og viser interesse for et gamle håndværk. På denne vis kan der opstå en besøgskultur imellem projekterne med fælles foredrag, spisning og små bådmøder eller andre fælles arrangementer, som giver mulighed for udveksling og læring.

Kajakudlejning og tilbud til naturturister

Bygningen kan endvidere danne ramme omkring kajakudlejning i byen. Det vil være muligt at leje kajaker bag støberihallerne ved åen, sejle rundt om den gamle ø og ende ved kulturhavnen, hvor man går i land og derefter trækker kajakerne på en lille vogn tilbage til støbehallen (400 meter) eller sætter dem på en trailer til senere afhentning.

Trafikken igennem byen med folk, som flytter kajaker, skaber synlighed og den cirkulære sammenhæng i Præstø, som der er lagt op til i strategien for havnen. Ud over det, vil denne trafik med vandrekajaker umiddelbart forstærke synligheden af den blå rute og øge bevidstheden om den gamle bygrænse.

I de små lokaler ved vestsiden kan der etableres offentlige toiletter til naturturister, som her vil kunne parkere cykler og kajaker sikkert, mens de går i brusebad, vasker tøj eller handler i byen. Dermed vil der også kunne oprettes turistbureau eller andre små aktiviteter i gårdmiljøet.

Den gamle driftsbygning

På anden og tredje etage af den gamle driftsleder- og salgsbygning etableres, eller genetableres, det bymuseum, der tidligere var synligt i Præstø. Her udstilles de håndværkstraditioner, der historisk set har

været tilstede i Præstø. Hvor brandbilmuseet udgør en vigtig del, som kræver bedre og mere plads. Gennem udstillingen bliver det muligt for turister, borgere og børn i folkeskoler, institutioner, og studerende at få et indblik i Præstø's kulturhistorie lokalt set – men også i Danmarks kulturhistorie, nationalt set.

Den gamle driftsleder- og salgsbygning kan desuden danne ramme for en "Håndværks- og Repair-Café", hvor folk for eksempel kan komme med en gammel brødrister, radio eller lignende og få hjælp af andre, til at reparere det. Her kunne der også organiseres fællesspisninger, strikkecafe og lignende, hvor hele familien kan komme og være med. Nogle vil kunne bruge et par timer i fællesværkstedet, mens resten af familien kunne strikke, spille et brætspil eller bare fordybe sig i en bog om biodynamisk havebrug eller Præstø's historie.

Gården, med små borde og bænke, giver plads til afslapning efter arbejde og mulighed for de ældre i byen for at se, hvordan det gamle håndværk kommer tilbage til vores tid. De kan fortælle historier fra fortiden og derved være med til at bære kulturarven videre.

Værksted og udstilling for lokale skoler, institutioner, uddannelser – og mulige udviklingsarbejder.

Faget håndværk og design i folkeskolen har med det øgede fokus på håndværk og praksisfaglighed fået større pondus de senere par år. Ydermere indgår faget pr. næste år som obligatorisk valgfag i udskolingen – som giver nye muligheder for- og stiller andre krav til de aktiviteter man kan lave i undervisningen. Værkstederne i støbehallerne vil kunne udgøre et centralt tilbud til kommunens skoler f.eks. i form af tilbud om projektorienterede forløb, hvor eleverne har mulighed for undervisning af kortere eller længere varighed, og hvor værkstedets kapacitet giver mulighed for at større håndværksarbejde kan fremstilles f.eks. fremstilling af en kano i træ, en lille jolle eller et shelter til fælles brug. Samarbejde med værkstedets håndværkere kan etableres og i Åben skole tankegangen kan eleverne således stifte bekendtskab med traditionelle håndværk. Desuden vil museet i den gamle driftsbygning kunne indgå i undervisningen, således at eleverne fik et sammenhængende forløb, hvor de præsenteres for egnens kulturhistorie og traditionelle håndværk og afprøver selv samme håndværksteknikker i fællesværkstedet.

Værkstedets mange muligheder vil kunne bidrage til en alsidighed i de håndværksdiscipliner, som eleverne kan tilbydes. Således vil der også kunne planlægges forløb, hvor elevernes personlige interesser for f.eks. træ, filtning, rebslagning og smedning kan tænde elevernes nysgerrighed. Og hvor flere typer håndværk i et fælles projekt kan bidrage til at opbygge klassens samhørighed og samarbejdsevner og hvor børnene får forståelse for at hvert enkelt barns styrke er nødvendig og indgår positivt i mangfoldigheden.

Ydermere kan elevernes møde med de traditionelle håndværk skabe nysgerrighed og interesse for de erhvervsfaglige uddannelser, som er trængte på optag.

Også læreruddannelsen og erhvervsuddannelserne vil kunne drage nytte af stedet – hvor elever og studerende kan arbejde med andre typer håndværk, i større format og ud fra et brugerorienteret perspektiv suppleret med merkantile vinkler og muligheder for projektarbejde. Desuden kan eleverne og de studerende indgå i forløb, hvor de videreformidler til folkeskolens elever.

Desuden kan elever fra bl.a. Idrætshøjskolen Bosei og Marjatta bruge værkstederne i håndværksrelaterede fag og projekter, eller stedet kan indgå som led i lejrskole.

I formidlingsøjemed vil en etablering af et multifunktionelt værksted give mulighed for flere brugere, både i den formelle undervisning og i fritidsundervisningen, hvor foreninger og klubber kan. Et sådant værksted kan placeres i lokalerne over for den gamle driftsbygning.

I forbindelse med formidlingsdelen vil det være muligt at knytte udviklings- og følgeforskning til projektet. Såvel som andre forskningsprojekter vil kunne finde vej ud fra forskellige perspektiver og bidrage til synlighed, vidensdeling og økonomi for stedet.

Naver og det rejsende håndværk (immateriel kulturarv)

Ved at invitere en gruppe naver ind i projektet, kan de under renoveringsfasen være med til at restaurere bygningerne og give anledning til en række foredrag, som handler om netop den del af håndværkskulturen. Hvis der som det første bliver indrettet en lille lejlighed, kunne 4-6 naver være med til at bygge taget og være et levende eksempel på en stadig eksisterende kulturarv og derved vil stedet fra dag et danne rammen om et fælles håndværksprojekt.

Naverne kan få et blivende logi i overetagen af salgsbygningen mod øst, hvor man, i bymuseet også indretter et levende museum omkring navertraditionen. Det vil i mange år frem være med til at tiltrække andre rejsende håndværkere til Præstø, som både vil komme med ny viden, men også berige bybilledet og det lokale håndværksmiljø med ekstra fleksibel arbejdskraft i højkonjunktur og skabe synlighed om et helt andet liv, hvor det praktiske håndværksarbejde udgør en livsform. En levende naverhule vil opstå.

Sammenarbejde med Erhvervsuddannelser i opstartsfasen

Helt fra starten af projektet i samarbejde med naverne, kan arkitekt-, konstruktør-, og håndværksuddannelsessteder tænkes ind i tilknyttet projektet, og blive en del af renoveringsfasen. Dette i form af deltagelse i selve arbejdet og hvor eleverne modtager tegninger af f.eks. et spærfag og tilvirke det på skolen, for bagefter at være med til opstilling og tilpasning på selve byggepladsen.

Således skal selve genopbygningen og restaureringen af stedet fra starten indgå som en del af samskabelsen og gennem inddragelse af naver, erhvervsskoler, borgere osv. vil ejerskabet til stedet opstå og det fællesskabssøgende være til stede fra dag et. Den tilgang vil endvidere rent økonomisk give andre muligheder.

Faste aktiviteter i den store hal:

- Klinkbygning af små træbåde og joller
- Rebslagning
- Sejlmagere

Herudover kunne det være muligt at udbyde forskellige workshops til borgere eller håndværkere med interesse i at lære om de gamle huse og både - ligesom på Rådvadcenteret eller visse steder i Sverige:

Herunder eksempler på workshops:

- Traditionel glarmester
- Bevaringstømrer og snedker
- Restaureringsmaler
- Stenhugger

- Smed
- Renovering af vinduer
- Linoliemaling
- Bindingsværksreparation
- Murværk med kalk og lerklinede vægge
- Vedligeholdelse af gamle huse
- Udstillinger omkring håndværkskultur
- Spejderaktiviteter (søspejder)
- Snitning

Den store hal kan desuden være et alternativ i byen, hvis der skal bruges store rum til arrangementer med over 200 personer.

Aktiviteter i midten af hallen

- Et mindre, aflåseligt snedker- og maskinværksted til betroede personer, som kan hjælpe brugerne med specialopgaver som at tilskære eller afrette træ, eller til opbevaring af værktøj og maling.
- Afgrænsede værksteder til udlejning til kunsthåndværk, håndværk, design osv.

Opvarmet areal til at frostsikre materialer

- Opholdsrum til kaffepause osv.
- Lager til materialer
- Sløjd lokale til skoler
- Naturskoleaktiviteter i den lille hal
- Brandbilmuseet eller mulighed for at udvide værkstedsaktivitet
- Lager til materialer til skibsværft
- Båd- og håndværksmuseum
- Ekstern Kajakudlejning

Måske en udstilling af lokale kunstner og kunsthåndværk. (Galleri Hestestalden)

Mulige indtægtskilder

- Indretning af 3- 4 lejligheder i vandrehjemsstandart til udlejning i kortere perioder hele året rundt
- Udlejning af faciliteter til kurser indenfor håndværk
- Større arrangementer som loppemarked, foredrag osv.

- Auktioner og udstillinger
- Støtte og tilskud fra lokale erhvervsdrivende
- Entreindtægter ved særarrangementer
- Kontingent indtægter fra medlemmer
- Brugerbetaling for institutioner og skoler
- Fondsmidler

Inspirationskilder fra lignende projekter

Fejølådværf (Per Rolighed)

Middelfart lillebæltsværf

Thorsvang Stege

Kalvehave bådfygning (gamle projekt)

Kystliv Holbæk (Ture Møller, bådfygger og en af 2 Projektleder)

Naturskoler

Roskilde vikingecenter

Samlermuseet i Stege

Værkstedsfællesskaber

Vidensressurser: Bådfygning og joller og personer som er positiv over for det.

Bådfyggerskolen Hillerød (ES-nord)

Jacob Haahr Roskilde vikingecenter projektleder (den klinkbyggede åbne båd)

Lokale bådfygger (Jens Olav Hansen, Poul Fromberg)

Per Rolighed bådfygger Rødvig havn

Mathilde Flindt, Center for Ungdomsstudier

Ribe Vikingecenter

Støtte omkring det gamle håndværk

John Kunze

Poul Fromberg

Rasmus Fredriksen Bevaringstømrer

Naver forening Kbh.

Anders Madsen Tømrer og Snedker firma

Søren Rasmussen tømrer

Birthe Olsen Malermester

Mange andre har uformelt udtalt sig meget positiv over for ideen

Støtte omkring Naver

Stefan Preusche (Naver bosat i Roneklint)

Naver forening „die rechtschaffenden fremden Zimmerer und Schieferdecker Gesellen zu Kopenhagen

Suzi Elena Apelgren bogforfatter ("Naver, med håndværk på valsen")

Christian Riedel (medlem af den Danske Naver forening CUK)

Foreninger og andre som er positiv over for ideen

Poul Fromberg (Formand for Præstø Håndværker og borgerforeningen)

Per Vesterholt (Formand for Præstø sejlkлубben)

Rasmus Evind (Formand for Præstø Handels og erhvervsforening)

Klaus Lindegård (Formand for Præstø lokalråd)

Karen Margrethe Olsen (Formand for Præstø bevaringsforeningen)

Bo Manderup-Jensen (Formand for det danske UNESCO- nationalkommission og lokalpolitiker)

Lars Trolle (Roneklint kajakcenter)

Jakob Helles (Ejendomsdirektør fra Præstø og tidligere ejer af hallerne)

Kenneth Retslov (Forstander Idrætshøjskolen Bosei)

Nicolaj W. Reichel (Udvalget for Børn, Unge og Familie samt medlem af Udvalget for Turisme, Udvikling og Erhverv. Vordingborg kommune)

Således er vidtrækkende visioner for Støberihallerne skitserede. Næste skridt i processen vil være at udvælge, prioritere og afstemme ideerne i forhold til hinanden. Og synliggøre projektets progression i en tidslinje, hvor hvert delprojekt konkretiseres og hvor også økonomien tænkes ind.

Forfatterne til Ideoplægget:

Stefan Preusche

Jeg er uddannet Møbel og Bygningssnedker og har efter min læretid i Tyskland været på valsen som rejssende håndværker – Naver - i 3,5 år. På denne rejse blev jeg meget optaget af at bruge traditionelle teknikker og redskaber og bæredygtige materialer, som også fungerer bedst i sammenhæng med bevaringsopgaver. Efter jeg har bosat mig i dk i 2004, har jeg taget en tækkemand uddannelse hos John Kunze (Snesere) som også førte mig tættere på museumsarbejde og bevaringsopgaver som for eks. at flytte Rynkeby Smedjen til Frilandsmuseet i Sorgenfri. Efter det var jeg selvstændig til 2010, hvorefter jeg blev driftsleder på Idrætshøjskolen Bosei og står for alle opgaver omkring bygningernes drift, projektering af ombygning, svømmehallens drift osv.

I 2017 holdt jeg orlov for at kunne være med til at bygge et vikingskib på Ribe Vikingecenter og har efterfølgende interesseret mig meget for klinkbyggede både. Privat bor jeg i Roneklint med min kone og 3 børn og nyder den skønne natur.

Lisa Fälling Andersen

Jeg er uddannet fra et håndarbejdsseminarium og har senere taget læreruddannelsen og har arbejdet som teaterskrædder og folkeskolelærer. Efterfølgende har jeg en kandidatuddannelse i didaktik, materiel kultur fra Aarhus Universitet (DPU). For nuværende arbejder jeg som ekstern lektor på selv samme kandidatuddannelse, mens jeg færdiggør min ph.d. som omhandler etableringen og didaktiseringen af det nye fag håndværk og design i folkeskolen. Jeg er interesseret i didaktik og formidling i forhold til de kropslige læreprocesser, der er forbundet med udøvelsen af håndværk og forarbejdning af materialer. Herudover den læring, der er forbundet med vores omgang med materialitet, genstande og rum i vores hverdag, samt hvordan vi historisk og kulturelt set, gennem materialitet, er blevet dannet og dannes som mennesker. Og hvordan det traditionelle håndværk gennem nytænkning og innovation kan bibeholdes og videreføres i formidlingssammenhæng. Det er således måden at se mennesket, materialiteten og kulturen som forbundet - og formidlingen af den relation - der optager mig. Jeg bor i Præstø med min mand og vores to børn.